

NEPREŽITÉ DEJINY*

LUBOMÍR LIPTÁK

Každý pozná historiky o Stredoeurópanoch, ktorí nikdy neopustili rodnú dedinu a pritom žili v 4 – 5 štátoch. Sú to veľké zážitky, ale možno si položiť aj otázku, či nebolo väčšou zmenou, keď ľudia, ktorí sa nepohli z jedného mesta, počas života vymenili kapitalizmus za socializmus a naspäť, niekoľko variantov demokracií za rôzne diktatúry a varianty diktatúry za rôzne demokracie a tak dokola. Tým viac, ak takéto hlboké zmeny postihovali nepripravenú spoločnosť.

V novembri minulého roka mal som možnosť zúčastniť sa v Prahe medzinárodnej konferencie, na ktorej v podobe okrúhlych stolov vystúpili špičky českého Občianskeho fóra, potom samostatne slovenskej Verejnosti proti násiliu. V množstve zaujímavých postrehov protagonistov novembra dominoval jeden: že ani špičkové politické elity neboli pripravené na prevzatie moci, ale ani na následné nevyhnutné zmeny. Nevyhnutným dôsledkom – to dodávam ja – bola po novembri prevaha nie tvorby niečoho nového, ale reštitúcia. Súčasťou tejto reštitúcie neboli iba domy, fabriky, polia a lesy, ale i to, čomu sa roky hovorilo „návrat do Európy“. Pritom sa však rýchlo vyjavili dve značné prekážky: po prvé, že my sme už boli iní ako pred vytvorením železnej opony a po druhé, a to najmä, že iná bola a je tá časť Európy, do ktorej sa chceme integrovať. Prežili sme iné dejiny, inak ubíhal čas, iné sú uzly spomínania. Dejiny vstupujú do súčasnosti mnohými bránami; iba jednou z nich je história, kolektívna a individuálna pamäť. Rovnako dôležitá je zdedená reálna minulosť, rôzne inštitúcie, od rodiny po parlament, súbory zákonov, ale aj stav politickej kultúry, mentality, morálky, pravidiel

* *Historický časopis* uverejňuje z pozostalosti Lubomíra Liptáka jeden z jeho posledných, no nepublikovaných textov. Autor aj tu preukázal svoju jedinečnú schopnosť pretaviť široké historické znalosti a súvislosti do inšpiratívneho i znepokojujúceho diagnostikovania našich súčasných štátnych či národných dejín. Lubomír Lipták aj tu prezentoval svoje veľké prednosti historika: neopakovateľnú schopnosť esejistickou formou sa zmocniť skúmanej témy, vypointovať ju do prekvapujúcich myšlienkových podnetov a zámerov, no zároveň aj skeptických prístupov a nesentimentálnej sebareflexie. Všetky spomínané a mnohé iné črty tvorivej práce kolegu Lubomíra Liptáka nám budú veľmi chýbať...

Snímka Fotoarchív Mosty.

(Redakcia).